

Semblances dels nous membres de la Secció Històrico-Arqueològica

Ferran Arasa i Gil. Nascut a Castelló de la Plana (1957), és llicenciat en geografia i història per la Universitat de València, on es va doctorar l'any 1995 amb la tesi titulada «Territori i poblament en època romana a les comarques septentrionals del litoral valencià», dirigida per la doctora Carme Aranegui Gascó. En els anys 1982-1983 fou becari al Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques de la Diputació de Castelló. Poc després, entre els anys 1984 i 1990, va exercir de professor de llengua catalana a l'antiga Escola de Magisteri de Castelló (dependent de la Universitat de València). D'aleshores ençà ha format part del Departament de Prehistòria i Arqueologia de la Universitat de València, on exerceix com a professor titular d'arqueologia des del 1997.

L'activitat de recerca del doctor Arasa s'ha orientat sobretot a l'estudi del període romà al País Valencià. Més concretament, ha centrat la seva tasca en les línies de recerca següents: epigrafia, escultura, arquitectura i vies de comunicació. També ha treballat sobre la historiografia de l'arqueologia valenciana i en l'estudi de la toponímia i les transformacions lingüístiques lligades a la romanització. Té treballs valuosos de ceramologia. El conjunt d'aquesta obra científica —una part important de la qual ha estat publicada en català— constitueix una aportació molt notable al coneixement del món romà al País Valencià.

Ha participat en diversos projectes d'investigació finançats per diferents entitats i ministeris, entre els quals destaquen:

— Paisaje, poblamiento y vías de comunicación de época romana en la cuenca del Bajo Júcar (1997-1999).

— Memoria y significado: uso y recepción de los vestigios del pasado (2010-2012).

— Una arqueología sin fronteras. Los contactos internacionales de la arqueología española en el siglo xx (2013-2015).

— Cerdeña e Ibiza: la ocupación rural en época púnica (2013-2015).

Ha dirigit i codirigit diverses excavacions en jaciments valencians, entre les quals cal destacar les de la villa romana de Sant Gregori, el jaciment tardoibèric de la Torre d'Onda (Borriana, Plana Baixa) o la *mansio* de la via Augusta a l'Hostalot (Vilanova d'Alcolea, Plana Alta), i entre els anys 2001 i 2009 ha dirigit el projecte de recerca sobre la ciutat romana de *Lesera* (Forcall, Ports).

És autor o coautor de vuitanta-set articles, quarantacinc capítols de llibres, trenta-dues comunicacions i ponències i set llibres, entre els quals destaquen:

— *Lesera (La Moleta dels Frares, El Forcall). Estudi sobre la romanització a la comarca dels Ports* (1987).

— En col·laboració amb L. Abad: *L'arc romà de Cabanes* (1989).

— *La romanización del Alto Palancia según la epigrafía* (1992).

— En col·laboració amb Vicenç M. Rosselló: *Les vies romanes del territori valencià* (1995).

— *La romanització a les comarques septentrionals del litoral valencià. Poblament ibèric i importacions itàliques en els segles II-I aC* (2001).

— *La ciutat romana de Lesera* (2009).

També és autor d'una important obra divulgativa en matèria d'arqueologia, amb nombroses col·laboracions en publicacions de tota mena.

És premi extraordinari de doctorat (1996) i va rebre en 1995 el premi Puig i Cadafalch de l'Institut d'Estudis Catalans per la seva tesi doctoral. Ha estat col·laborador del projecte *Tabula Imperii Romani* (Unió Acadèmica Internacional - CSIC), és membre del comitè científic del *Corpus Signorum Imperii Romani* (CSIR) -Espanya i forma part del consell de redacció de diverses revistes d'arqueologia.

Joan SANMARTÍ

Ignasi Joaquim Baiges i Jardí. Nascut a Tortosa l'any 1951, és doctor en història medieval, expert en paleografia i diplomàtica, professor de la Universitat de Barcelona des de 1980 i catedràtic de Ciències i Tècniques Historiogràfiques de la mateixa universitat des de l'any 2009. Ha cursat també estudis de grau en genealogia i heràldica. Pertany des de 1990 a la Societat Catalana d'Estudis Històrics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Forma part del Grup de Recerca en Estudis Medievals d'Art, Història, Paleografia i Arqueologia (MAHPA), grup de recerca

consolidat i reconegut per la Generalitat de Catalunya; del Grup d'Innovació Docent [Contra]Tædium, reconegut per la Universitat de Barcelona, i de l'Institut de Recerca en Cultures Medievals (IRCVM) d'aquesta universitat. Des del 2003 és membre de la Comissió Internacional de Diplomàtica, organisme dependent del Comitè Internacional de Ciències Històriques. Durant el període 2009-2015 ha estat director del Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica de la Universitat de Barcelona.

La seva activitat investigadora se centra en l'estudi de l'escriptura i de la cultura escrita en tots els seus aspectes i es pot dividir en tres grans àmbits: l'estudi de la Cancelleria Reial catalanoaragonesa, l'evolució del notariat i l'edició de textos. A l'estudi de la Cancelleria Reial hi dedicà la seva tesi doctoral, «Els registres *officialium* a la Cancelleria de Jaume II (1303-1327)», llegida l'any 1988, i els articles «Aportació a l'estudi de la gènesi del nomenament reial: els nomenaments d'oficials reials de Jaume II», publicat a *Acta Historica et Archæologica Mediævalia*, vol. 1 (2004), i «El testament de Pere el Gran: estudi diplomàtic» (en col·laboració amb Maria Josepa Arnall), comunicació presentada a l'XI Congrés d'Història de la Corona d'Aragó celebrat a Palerm l'any 1983. En relació amb l'evolució del notariat, «El notariat català, origen i evolució», ponència presentada al I Congrés del Notariat Català, l'any 1994, i «Notariat, comerç i cultura escrita a la Catalunya Nova (segles XIII-XV)», comunicació presentada al XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, celebrat a València l'any 2005.

La seva activitat més destacada ha estat, però, l'edició de textos i documents. Entre els estudis de fons documentals, destaca l'edició, en col·laboració amb Anna Rubió i Elisa Varela, de la *Cort General de Montsó de 1382-1384*, publicada per la Conselleria de Justícia de la Generalitat de Catalunya l'any 1992. També el *Llibre de Privilegis de Cervera (1182-1456)*, editat en col·laboració amb Max Turull i d'altres, l'any 1991 (Fundació Noguera, coll. «Llibres de Privilegis», núm. 1). El gruix més important de les seves edicions correspon, però, a Andorra i Barcelona. A Andorra dirigeix el «Diplomatari de la Vall d'Andorra», la finalitat del qual és editar els documents públics del Principat fins al segle XIX; fins ara s'han publicat els volums corresponents als segles XIV, XV, XVII i XIX. A més de dirigir la col·lecció, Ignasi Baiges hi ha editat, en col·laboració amb Mariona Fages, el volum corresponent al segle XIV (1993). Els documents andorrans anteriors a aquest segle van ser editats l'any 1988 per Cebrià Baraut amb el títol *Cartulari de la Vall d'Andorra (s. IX-XIII)*; l'any 2005 Ignasi Baiges va reeditar aquest volum, que ve a ser el primer del diplomatar, augmentat i corregit per ell mateix. Ha publicat també l'anomenat *Llibre de la Terra d'Andorra. Un llibre de privilegis* (1997) i el *Polítar andorrà. De la antiquitat, govern y religió, dels privilegis, usos, preheminències, consuetuts y prerrogatives de la Vall d'Andorra* (2014). Totes aquestes obres han estat publicades pel Govern d'Andorra o les seves conselleries i ministeris.

En relació amb la documentació barcelonina, Ignasi Baiges va ser una peça fonamental en la publicació dels pergamins de l'Arxiu Comtal, del qual s'han publicat dos títols: *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, en tres volums, i *Els*

pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV, en quatre volums, tots dos títols editats a Barcelona per la Fundació Noguera els anys 1999 i 2010, respectivament, el primer sota la direcció de Gaspar Feliu i Josep M. Salrach i el segon d'aquests mateixos i d'Ignasi Baiges. És també col·laborador del programa «La Catalunya carolíngia» de l'Institut d'Estudis Catalans, dins del qual ha estat coeditor, juntament amb Pere Puig i Ustrell, del volum VII, corresponent al comtat de Barcelona, enllestit el mes de novembre passat i que està en procés de publicació.

També ha participat molt activament en la importància, però poc agràida, tasca d'organitzador i catalogador d'arxius. Ha inventariat, sol o en companyia, diversos fons de pergamins, com els de l'Arxiu Municipal de Besalú, els del monestir de Pedralbes i els de l'Arxiu del Marquès de Barberà, i els fons de pergamins del Col·legi d'Advocats de Barcelona, del qual, a més, en col·laboració amb Lluïsa Cases, ha publicat el catàleg de manuscrits de documents jurídics (1991).

Ha impartit nombrosos cursos especialitzats de paleografia i diplomàtica de postgrau o per a arxivers, dels quals citaré només el primer: «L'escriptura a la Catalunya medieval i moderna», l'any 1988, en col·laboració amb Maria Josepa Arnall, i el darrer: «Curs de paleografia i diplomàtica: lectura i interpretació de documents medievals catalans», impartit els cursos 2011-2012 i 2013-2014. També ha donat diversos cursos d'introducció a la paleografia impartits als arxius comarcals d'Arenys de Mar (1992), Terrassa (1993), Cervera (1996 i 1997) i Tortosa (1997 i 1998).

Entre les seves nombroses participacions en congressos, només en citaré algunes en trobades internacionals com «Edición de documentos medievales en Aragón, Cataluña y Valencia», presentada al Twelfth International Congress of Diplomatics. Regionale Urkundenbücher, que tingué lloc a Sankt Pölten l'any 2009 (en col·laboració amb María Milagros Cárcel i Pilar Pueyo); «Le Scriptorium: objectifs et usages», a la Journée autour de l'élaboration d'un album de diplomatie européenne en ligne, celebrada a París, a l'École nationale des Chartes, l'any 2010 (en col·laboració amb Elena Cantarell), i «Nouvelles propositions pour la Séries Hispanica», al Colloque des Monumenta Palaeographica medii aevi, organitzat per l'Académie des inscriptions et belles-lettres de l'Institut de France l'any 2012.

És o ha estat també membre dels consells científics o de redacció de les revistes *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística*, *Anuario de Estudios Medievales* i *Aragón en la Edad Media*, i de la col·lecció «Monumenta Hispaniæ Pontificia» de la Universitat de Lleó.

Gaspar FELIU

Enric Pujol i Casademont. És un historiador molt vinculat a l'Institut d'Estudis Catalans en la seva tasca d'investigador, però fora d'aquest ha realitzat també un seguit d'obres cabdals, que han demostrat la seva gran capacitat per a dinamitzar institucions, coordinar grups i cercar l'associació amb altres professionals sense tenir mai pretensions de protagonisme, treballant sempre amb una perspectiva transversal, oberta i integradora. La seva capacitat per a dissenyar exposicions i museus i organitzar congressos i simposis està prou demostrada. La dimensió divulgadora és, en la seva obra, tan notable com el seu prestigi d'investigador rigorós.

És un historiador identificat amb els Països Catalans com a àmbit de referència del treball historiogràfic. És un dels pocs que al Principat cultiva un coneixement global en aquest sentit i està al corrent del que es fa en història en tot l'àmbit lingüístic català. Col·labora assíduament a la revista valenciana *Afers*, que dirigí el nostre enyorat company Manuel Ardit, una publicació que continua sent una revista i una editorial de referència imprescindible per a la historiografia catalana. Enric Pujol és un admirador de l'obra de Joan Fuster, a qui ha dedicat diversos articles. Pel que fa a la seva identificació amb el conjunt de les terres de parla catalana, ja el 1984 va ser cap de redacció del volum *Els Països Catalans*, l'onzè de l'*Enciclopèdia Ulisses*.

Al mateix temps, la seva relació amb Perpinyà i la Catalunya del Nord explica el seu paper a la revista *Mirmanda, Revista de Cultura. Catalunya del Nord*, iniciativa en la qual participa al costat d'Òscar Jané i d'Enric Forcada. El fet que Enric Pujol hagi estat director de la Casa de la Generalitat a Perpinyà entre 2004 i 2005 ha refermat la seva habitual i anterior atenció a la Catalunya que s'estén al nord dels Pirineus. El 2005 rebé la medalla de la Fidelíssima Vila de Perpinyà per la tasca allà realitzada.

Nascut a Figueres el 1960, Enric Pujol és doctor en història per la Universitat Autònoma de Barcelona i professor al seu Departament d'Història Moderna i Contemporània. El 1995 publicà *Ferran Soldevila i els fonaments de la historiografia catalana contemporània*, que li edità *Afers*. Aquesta obra el va fer mereixedor del premi Enric Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans el 1998. Abans, l'any 1993, havia publicat el seu primer llibre, un assaig molt suggestiu i rigorós, *El descrèdit de la història*, en el qual defensava, entre altres coses, la visió global històrica dels Països Catalans. El 1996 va ser coautor del llibre editat per l'IEC i Proa *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*, una obra de gairebé dues mil planes en què van quedar demostrades dues característiques d'aquest historiador: la capacitat per donar un fonament erudit i convincent al seu treball i la forma atractiva de comunicar els seus coneixements. Perquè la qualitat de bon escriptor no és quelcom que tots els historiadors tinguin. Per tots aquests motius es comptà amb ell com a coautor de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans* en dos volums, apareguts el 2002 i el 2007.

Abans d'entrar a analitzar la seva producció convé recordar que Enric Pujol va dirigir el Centre d'Estudis de

Temes Contemporanis de la Generalitat els anys 2005-2006, amb fruits evidents, entre els quals convé remarcar l'empenta donada a la revista *Idees*, en què destaca un número sobre memòria, història i identitat, i també a un congrés celebrat a Lleida l'any 2006 sobre un gran tema: «El pensament polític als Països Catalans, 1714-2014, història i perspectiva». Les actes del congrés han estat publicades en forma de llibre. El mateix any 2006 organitzà les Jornades Catalunya-Quebec, història, memòria i identitat. També ha estat un dels principals propulsors dels congressos Galeuzca-Història, amb diverses edicions a partir de 2010.

En l'activitat d'Enric Pujol es poden distingir quatre grans línies de treball, a més de la temàtica relativa a la Mancomunitat i a l'Institut d'Estudis Catalans, i són: Ferran Soldevila, la historiografia catalana, l'exili català de 1939 i la memòria cultural i política de l'Empordà i de les terres gironines a través d'aquells dels seus personatges que han tingut irradiació exterior i general.

És editor de diversos reculls d'articles de Ferran Soldevila, com una selecció de textos d'història i política el 1994; *Noms propis*, el 1995, i *Entre la dictadura i la revolució: cròniques polítiques per a Ginebra i Liverpool, 1925-1947*, que és una compilació apareguda el 2009. El punt culminant d'aquesta tasca fou l'edició d'un dels principals diaris personals catalans del segle xx: els *Dietaris de l'exili i del retorn*, de Ferran Soldevila, en dos volums, publicats entre 1995 i 2000 i completats amb un tercer volum editat el 2007: *Els dietaris retrobats, 1939-1943*. Es tracta d'una font imprescindible per a la història cultural catalana i està molt vinculada al bloc de l'exili de l'obra d'Enric Pujol. Dins del paquet soldevilià, no es poden oblidar *Cartes d'amor i d'exili: Rosa Leveroni-Ferran Soldevila* (2009) i *Confessions i quaderns íntims* de la poeta Rosa Leveroni. Actualment, Enric Pujol prepara l'edició de l'epistolari de Ferran Soldevila.

A cavall del bloc soldevilià i del de la historiografia catalana, cal destacar el llibre potser més important dels publicats per Enric Pujol: *Història i reconstrucció nacional: la historiografia catalana a l'època de Ferran Soldevila, 1894-1971*, editat per *Afers* el 2003. Es tracta de la seva tesi, que obtingué el premi extraordinari de doctorat. Aquest llibre és en realitat la primera història de la historiografia catalana durant la darrereria del segle XIX i els dos primers terços del xx. Enric Pujol ha aprofundit en la part final d'aquesta obra en el seu darrer llibre, aparegut el 2015: *Tres imprescindibles: Ferran Soldevila, Jaume Vicens Vives i Pierre Vilar. Elements per a un cànon historiogràfic català*. Dins d'aquesta especialitat s'ha de destacar el paper d'Enric Pujol com a codirector d'una obra imprescindible i d'una gran transcendència: el *Diccionari d'historiografia catalana* (2003).

Al bloc de l'exili català de 1939 pertanyen un seguit d'obres. En primer lloc, la coordinació de dos volums, editats a Girona els anys 2003 i 2006 i dedicats a oferir un balanç i les darreres aportacions sobre l'exili de 1936-1939. En segon lloc, és autor de la recerca i del text del

llibre *Exilis*, que fou la base d'una sèrie documental emesa per TV3 el 2007. En tercer lloc, va ser el coautor del contingut inicial i de l'estructura del Museu Memorial de l'Exili de la Jonquera, inaugurat el 2008. Enric Pujol no sols continua sent membre del consell d'aquest museu, sinó que n'ha promogut una extensió a Agullana dedicada a l'exili intel·lectual. Inaugurat el 2015, aquest centre recorda que Can Perxés d'Agullana va ser la darrera etapa de l'èxode dels intel·lectuals que donaren suport a la Generalitat. Sobre l'exili català de 1939, ha escrit ponències com la presentada al simposi de l'IEC «Els Països Catalans i Europa durant la darrera centúria», celebrat l'any del centenari de l'Institut, el 2007, i ha publicat articles sobre el tema, com l'aparegut a la *Catalan Historical Review*.

Abans de passar al darrer bloc, no s'han d'oblidar els darrers dos llibres d'Enric Pujol relacionats amb el Tricentenari de 1714. Per un costat, una compilació publicada per l'IEC: *Antologia de memòries i dietaris personals sobre la Guerra de Successió*, un volum de 286 planes amb introducció d'Òscar Jané. Per un altre costat, cal destacar que Enric Pujol fou el comissari de l'exposició «300 Onzes de Setembre», al Museu d'Història de Catalunya el 2014, i fou també l'editor del volum de més de tres centes planes que acompanyà aquesta exposició, la principal del Tricentenari. Dins de les publicacions relacionades amb

l'efemèride, cal no oblidar que se li confià la part dedicada a l'extens i complex període que va de 1914 a 1936 de l'obra *Catalunya, nació d'Europa, 1714-2014*.

A més de ser un gran especialista en el tema de l'exili republicà, no es pot oblidar la seva faceta de comissari d'exposicions de personatges i fets de les terres gironines, en especial figuerencs, i que ha estat l'editor dels llibres catalègcs corresponents. Cal destacar en aquest camp tres exposicions que circularen per diverses ciutats amb els acurats llibres catalègcs respectius: primer, la dedicada a «Carles Fages de Climent, poètica i mítica de l'Empordà» (2002); després, la que porta per títol «La revolució del bon gust: Jaume Miravittles i el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya» (2004), i una tercera exposició, que assolí un èxit igual o superior al de les anteriors: «El somni republicà a les comarques gironines, 1900-1936», acompanyada, com en els dos casos anteriors, d'un llibre excel·lent, editat el 2009. El mateix any publicava l'obra *Figueres, recull gràfic 1875-1967*. Es tracta d'un gran volum de 823 planes. Cal esmentar també dos treballs relacionats amb aquest darrer bloc: un sobre «Alexandre Deulofeu i la matemàtica de la història» (2005) i un altre sobre «Maria Àngels Anglada i la història», publicat a la revista *Ausa* el 2010.

Albert BALCELLS